

F. GRAELL I DENIEL

**ENTRE LES RAONS BÀSIQUES
I EL LLENGUATGE GENÈRIC**

QUADERNS DE FILOSOFIA

27

F. GRAELL I DENIEL

**ENTRE LES RAONS BÀSIQUES
I EL LLENGUATGE GENÈRIC**

27

QUADERNS DE FILOSOFIA

Barcelona 2022

4ª edició febrer 2022 [3ª edició maig de 2019
2ª edició maig de 2018
1ª edició juny de 2009]

© F.Graell i Deniel
ISBN: 978-84-935669-6-8

www.xtec.cat/~fgraell
www.quadernsdefilosofia.cat
E-mail: fgraell@xtec.cat

El web permet de baixar la còpia d'un qualsevol quadern editat.
Podeu fer ús de l'adreça electrònica per a qualsevol correspondència amb
Quaderns de Filosofia.

Es prega de tenir en compte sempre de consultar si hi ha una nova edició
(que inclou canvis de vegades prou rellevants) en el web esmentat.

CONTINGUT

Pròleg a la tercera edició, 7.

Pròleg a la quarta edició, 8.

Presentació, 9.

I

UN PREÀMBUL AL LLENGUATGE

1. Parts i tots formals i lingüístics, 10.
2. Més sobre aspectes formals, 13.
3. Els usos múltiples del llenguatge, 14.

II

EXPRESSAR-SE AMB AFIRMACIONS O NEGACIONS. ALLÒ VERTADER O FALS

1. Les afirmacions i les negacions, 16.
2. Allò expressant amb una afirmació, 17.
3. Allò expressat amb una negació, 20.
4. La veritat que s'expressa amb una afirmació o amb una negació, 22.
5. La racionalitat en una expressió esbojarrada, 23.
6. La falsedat que s'expressa amb un afirmació o amb una negació, 24.
7. El principi de no contradicció, 25.
8. Les connectives del construccionisme, 28.

III

EL LLENGUATGE GENÈRIC. UNA APROXIMACIÓ

1. Des de l'expressió particular a la del pensament, 32.
2. La concreció determinativa del pensament genèric, 34.
3. L'universal, 36

IV
EL LLENGUATGE GENÈRIC.
LA INDUCCIÓ, 38.

V
EL LLENGUATGE GENÈRIC.
LA DEDUCCIÓ

1. De bell nou la raó entre el genèric i el particular, 42.
2. El sil·logisme, 44
3. Coneixement natural i inferència, 47.

VI
L'ABAST DE LA PREDICACIÓ

1. Anàlisi sintàctica i llenguatge, 50.
2. L'exemple de Frege, 51.
3. La classe i la intensió, 53.
4. La lògica de classes. 56.

VII
LA RAÓ, 58.

Pròleg a la tercera edició

No havíem previst pas que la conveniència d'assumir que el moviment es compta, cosa que feia renovar el que caracteritza la unitat, portés, anant encara més de recules, a una nova revisió de l'abast de la lògica (i del llenguatge).

El rebuig de tot allò que havia suposat una atenció unilateral del fet lingüístic, i que havia dut a la segona edició del quadern, ara ha deixat pas, afegint-s'hi, a l'abandó del principi de la identitat i la tautologia com allò que feia que hi hagués lògica. Encara més: les successives revisions que aquest fet ha obligat a dur a terme ha comportat que dubtéssim i tot si tenia sentit parlar de lògica, cosa que ha dut a canviar el títol del mateix quadern, on ha desaparegut la referència a la lògica.

Fet i fet hem transformat molts més afers que manteníem: s'ha canviat de dalt a baix tot l'estudi de la veritat i de la falsedat, i el de les expressions amb afirmacions i negacions, que ara s'enllacen amb les raons bàsiques.

Després hi ha un capgirament considerable en tot el que es defensava a propòsit dels generals, que aquí ja són els genèrics, se'n procura explicar com reben un fonament racional, i de fet se'ls dedica tres parts.

Per tant el lector trobarà el bandejament que el genèric pugui copsar quelcom que no sigui concret. S'ha produït un trasbalsament del que és la lògica, àdhuc la tradicional. S'hi defensa en conjunt que tot el que hi ha de deductiu en un raonament inverteix allò que hi ha de coneixement. I es manté que s'hi troba inferència des de quelcom cap a un nou cas.

Tot plegat demana, és clar, que es canviï la interpretació de la lògica, i que la redueixi a la lògica de classes i a alguna altra d'aquest caire.

De rerefons es troba la necessitat de caracteritzar el camins de la raó, dels qual els assenyalats ara palesen alguns exercicis, però que s'esbullen per arreu.

S'ha procurat una vegada més de simplificar el treball i de clarificar el que s'hi recull. S'ha volgut la màxima consistència interna i amb els altres quaderns. Tant de bo la nova edició pugui ser útil.

Pròleg a la quarta edició

L'escrit ha corregit alguns errors a l'hora de considerar l'expressió falsa i el principi de no contradicció, i s'ha procurat canviar alguna expressió que ja no conservem a partir dels nostres estudis més recents.

Més rellevant, però, és el fet que el llenguatge passa a ser comprès, quan es parla, a tall d'un afer significatiu: és a dir, amb el llenguatge s'expressa i es comunica els propis pensaments o sentiments mitjançant un codi lingüístic. Per tant es distingeix la llengua i el llenguatge, quan la segona edició no ho feia.

PRESENTACIÓ

Calia recollir succintament les aportacions que una filosofia de tall realista i que no renuncia al *λόγος* és capaç de lliurar a propòsit d'afers tan bàsics com les expressions amb afirmacions i amb negacions, i de tot allò que es pot indicar com a qüestions relatives als genèrics.

La conveniència d'un cop d'ull global a tot això es palesa quan ens adonem de la facilitat de perdre de vista els puntals que ho suporten i que mereixen algun esment sistemàtic.

En efecte l'estudi de les expressions amb afirmacions i amb negacions permetrà introduir tot allò referent a la veritat i a la falsedat. Es tracta d'un àmbit de consideracions molt important, que s'ha tendit a bandejar, potser sota la influència de la immediatesa amb què s'acostuma a resoldre les relacions entre tot allò que s'expressa d'acord amb el principi de no contradicció.

Més avall discutim l'abast del pensament genèric, i permet d'apuntar per primer cop que es tracta de quelcom concret específic, cosa que ens obliga a establir les relacions entre genèrics i particulars.

Semblava així mateix que no es podia abandonar les connexions amb el saber inductiu, i que s'hauria de puntualitzar tan exactament com fos possible les relacions entre els particulars i els induïts, i en quina accepció es pot dir que es diferencien. En d'altres paraules: la inducció mereixia pel cap baix algunes matisacions.

Aquest esforç es fa prou útil també, sobretot quan s'ha de mirar en quina accepció el sil·logisme palesa un exercici racional dins d'un marc conjunt del saber deductiu.

Malgrat tot es rebutja que l'estudi d'una expressió lingüística no sigui la conseqüència d'un contingut unitari, la qual cosa ens allunyarà d'una possible heurística postfregeriana.

Tot això s'ofereix a tall d'unes indicacions. Cal reservar-se el dret d'anar ampliant-les amb nous aspectes en la mesura que n'hi hagi necessitat. Les circumstàncies ho indicaran.

I

UN PREÀMBUL AL LLENGUATGE

Serà bo de desbrossar el terreny per on ens volem moure, i una exposició, dels mínims imprescindibles per a tirar endavant, sembla que dugui a considerar el fet mateix d'expressar-nos.

1. Parts i tots formals i lingüístics.

¿Caldrà admetre que es confecciona el llenguatge des de l'ús de cada mot per separat?

1. Estem acostumats a dir que des de 'paret' i des de 'blanca' componem 'paret blanca'. Tanmateix això pressuposa que els primers termes són diferents a 'paret blanca', i que és perquè ens fixem en 'paret blanca' que ens expressem *com si fóssim nosaltres* els que apleguem els termes, i no fos més aviat que es porta a col·lació unes capacitats gràcies a afers no fenomènics.

És a dir, la defensa que s'uneix dos termes formals hauria de dir alguna cosa més; per exemple, hauria de mostrar com es fa això, quin és el camí pel qual dos afers esdevenen un tot, i de manifestar-ho fenomènicament.

En efecte hi deu mancar això des de 'paret' i 'blanca' a 'paret blanca', entre tres activitats *distintes*.

No es tracta de rebutjar que es parli de síntesi i d'anàlisi, sinó d'acceptar que l'una i l'altra *comprenen*, hi ha *una raó*, per la qual el tot explícit manté la part implícita, o la part explícita deixa implícit el tot, per tant que es manté la distinció entre part i tot, i que aquest últim no és una mera confecció de parts, sinó quelcom nou de què ens servim sense saber molt bé com ha estat possible.

2. Passem ara a la implicació del formal en el fet expressiu com un conjunt: quan, per exemple, es diu que «la paret és blanca» enmig d'una conversa, que fa esment de la paret d'un altre lloc, es pot assumir que s'ha expressat que «la paret és blanca» i s'hi usa els mots

que hi entren, però no es pot admetre que s'ha pensat que «la paret és blanca» a partir del fet formal o de les seves parts. Perquè *s'explicarà* la unitat formal a partir dels mots que conté, o es considerarà el tot formal, però això no genera de fet l'expressió, és a dir, les parts i els tots formals mai no lliurarien el conjunt expressiu si no fos que aquest es lliura així. Per tant hi ha un conjunt expressiu, que no podria ser analitzat *pròpiament* pels elements formals¹.

3. Deixi's ara l'afer lingüístic i torni's a repassar això: l'observador que veu en silenci una paret blanca és incapaç de destriar la blancor que hi llueix fora de la paret que contempla; blancor i paret fan un tot. Sembla gairebé evident que la paret blanca que s'observa en silenci no en sap res, de cap confegiment de parts d'una qualsevol mena.

Certament es podria fixar sols en silenci que hi ha una paret o àdhuc quelcom blanc, però llavors, sembla, fa un comportament divers del de constatar, sense dir-ho, una paret blanca.

4. Ara passem a parlar de la paret blanca sense tenir-la davant; els mots poden tenir significat pensats d'un a un: l'ús de formalitats com 'paret', 'blanca', 'ésser', etc., en té al marge de la percepció d'una paret blanca².

¹ Recordi's que el gramàtic considera el llenguatge, la significació dels mots d'un a un, i la de les frases, i traspasa els diferents nivells per necessitat d'estudi. Allò que pot fer no ho pot fer sense més el conreador de la nostra disciplina.

² John Stuart Mill distingia a la *Lògica* entre connotació i denotació: la connotació seria la significació d'un mot. La denotació, en canvi, assenyalaria l'individu o els individus afectats, i que poden tenir una tal significació. La denotació del mot «home» estaria formada per Sòcrates, Plató, i els altres individus que són homes.

En d'altres contextos, per exemple lingüístics (cf. Michel Le Guern, *Sémantique de la métaphore et de la métonymie*, Larousse, París, 1973), mentre s'entén per denotació el contingut referencial del llenguatge – l'expressió lingüística del qual podria ser traduït automàticament per un aparell –, la connotació fóra el conjunt dels sistemes significatius que es pot

Llavors, ¿no caldria admetre que l'ús amb significat de 'paret', 'blanca', 'ésser', etc., permet d'assumir, és a dir, al marge ara de qualsevol paret observada, que «la paret és blanca»? Certament, però ho fa perquè s'expressa que «la paret és blanca», i des dels diferents moments significatius de la paret i de la blancor (tal qual presos són dos de diferents) no hi ha la resultant única i significativa que «la paret és blanca», sinó pel fet que admet que «la paret és blanca».

No es tracta de no fer seu el pas que porta des de l'expressió de la paret i des de la de la blancor a la de «la paret és blanca», sinó de respectar que no hi ha genuïna confecció, en l'accepció que la imaginària juxtaposició de l'expressió de la paret i la de la blancor portés per si sola a la de «la paret és blanca».

O si es vol: que hi ha l'expressió de quelcom unitari original en «la paret és blanca»; l'expressió és genuïna i, parlant literalment, no es forma sense més des de les altres.

5. Insistim en el que s'ha dit: ¿hi ha un estudi genuí de «la paret és blanca» des de «paret» i «blanca»? Si més no que la paret sigui blanca remetria a una paret que fos així; «paret» o «blanca» remetrien a múltiples parets i a afers varis blancs.

Certament s'hi podria haver atès «(aquella) paret» i «(aquell) blanc»³, i sembla obvi que entre «(aquella) paret» i «(aquell) blanc» hi podria haver el fet d'estar algú representat-se una mateixa paret i blanca, o atenent «la paret és blanca» al marge de les representacions.

Aquí també caldria afegir que sembla una gosadia estimar que *nosaltres* fem la síntesi de «la paret és blanca» a partir de «(aquella) paret» i «(aquell) blanc», més enllà de voler dir que passem de l'una

establir a més a més de la denotació. Hi hauria connotacions sociològiques i psicològiques, lliures i forçades, etc.

Una tal distinció consideraria de fet aspectes diversos de la unitat de la significació lingüística, que correspon al seu fet global, i reblaria a la seva manera quelcom que es presentarà més avall: que la significació lingüística pot no ser independent d'una situació.

³ Els parèntesis són optatius per tal de fer valdre l'argumentació tant si es representa ara la paret blanca com si no.

als altres, o a l'inrevés. Perquè una raó integra, però manté la part i el tot distints.

Més aviat deu ser més encertat el camí de conservar cada fet per si mateix: determinem que «la paret és blanca», podem fer-ho després en «(aquella) paret» i «(aquell) blanc», i determinar l'explicitació d'una síntesi amb la implicació d'una part, o fer-ho invertint l'ordre.

En d'altres paraules: es pot atendre quelcom des d'allò altre («(aquella) paret» des de «(aquella) paret és blanca»), però aquell primer (juntament amb algun altre com «(aquell) blanc») no pot fer estrictament que s'abasti el segon, i a l'inrevés.

No és possible compondre tal qual un tot expressiu a partir de parts expressives, ni arribar a les parts com si es trobessin tal qual en el tot. Precisament diem que confegim un tot des de les parts, o que anotem parts d'un tot, perquè no es troba a la mà de saber com ho fem.

2. Més sobre aspectes formals.

L'estudi confirma que hi ha una estructura de formes o d'articulacions sonores. Car al costat de «la paret és blanca» es pot col·locar «la paret és verda», o «la taula és blanca», o «la paret s'embruta». Hi ha una colla de seqüències que es repeteixen o que se substitueixen i fan plurals les unitats formals a disposició de l'individu⁴.

També pot usar-se 'la paret' per a expressar la paret. I podria pel cap baix discutir-se si això és vàlid per als articles presos per si sols, o per als mots il·latius (preposicions, conjuncions).

Si més no el gramàtic no resta només en la formalitat: també manté allò que estudia com a llenguatge; les formes poden deixar pas al que signifiquen, els girs a allò que expressen. Els estudiosos traspassen constantment els lindars perquè no hi ha cap necessitat de restar en un lloc. Tanmateix allò cabdal rau a fer veure que la unitat de l'expressat (aquesta paret blanca que hi ha davant, aquella paret blanca que vaig veure) és un fet original.

⁴ El fet hauria de dur a repassar com interpretar-ho. Pel cap baix es tracta d'un procediment que optima els recursos formals.

Així mateix la dicció (o l'escriptura), que se serveix, quan és el cas, dels materials articulats sonors (o gràfics) de què disposa, no opera constructivament peça a peça allò que va engendrant, sinó que ho fa directament i, si pot, globalment, mentre la seqüència formal es troba com un regal en l'expressió; per això s'atura quan apareix alguna indecisió, es tempteja solucions diverses si cal, i es prossegueix.

És que el llenguatge suposa un comportament on el fet de destriar elements formals i significacions li és quelcom més aviat extrínsec i que, si es mira sense cura, el fa mal comprendre.

3. Els usos múltiples del llenguatge.

1. Les moltes maneres d'haver-hi llenguatge (contes i acudits, exhortacions i precis, jocs de paraules i cantarelles, descripcions i poesia, etc.) – quelcom que versemblantment remuntaria als orígens de la filosofia, i que al segle XX Wittgenstein va fer ben explícit – es fan en les plurals situacions, que palesen moltes complexitats amb afers perceptius, relacionals, etc.

El mateix fet de donar nom a alguna cosa és un comportament que té en compte nivells diferents: les remissions directes entre mots i afers responen a llur estudi mentre respecten la captinença de l'ús lingüístic en l'expressió⁵.

⁵ Els mots poden usar-se com a noms i podem adonar-nos que usem un mot o un conjunt de mots com a noms. La funció anomenadora, però, és una més de les moltes del llenguatge, i més aviat es duu a terme en circumstàncies característiques (per exemple, s'ensenyà els nens a anomenar).

Però es fa referència al Sol, valgui el cas, quan se n'està parlant, i mentre es fa no s'usa com un nom (en l'accepció d'un mot que anomena), sinó que en parla mentre l'observa, o simplement en parla.

La discussió sobre els noms, en aquesta accepció de mots que anomenen, no ha de dur a confondre per tant diferents nivells: la circumstància d'un llenguatge al marge d'anomenar, i la reflexió que tracta els mots com a noms; certament això pot trobar un significat per als mots, però tot plegat no resta validesa al caràcter insubstituïble del llenguatge (o al silenci corresponent) al marge de les funcions d'anomenar.

Es pot doncs anomenar, descriure, explicar, preveure, etc. Què cal considerar que és el domini del llenguatge (saber usar els mots amb la seva significació, i les expressions)? Versemblantment quelcom que remetria a un aprenentatge, que es troba a disposició, per tant que es deuria a un cos no lliurat fenomènicament. S'hauria après en unes precises circumstàncies l'ús de la llengua a casa i s'hauria anat assumint més i més en l'escola, gràcies a la lectura i a les converses, als jocs de paraules, als contes i les llegendes. Es tracta que el llenguatge es troba a mà en benefici de les activitats de tot tipus.

2. Es parla molt, s'escriu molt, es llegeix molt. En conjunt s'actua així. Tot el que es diu, s'escriu, es llegeix, no està en front de res, sinó que és una manera d'haver-hi expressió al costat de les altres maneres i, en conjunt, de les altres activitats, i que es troba mentre s'és assegut o dret, rodejat de gent o no, ple del color del dia o no, etc.

També un pensador fa de l'ús lingüístic una professió, però malament rai que no sigui un exponent, sí, d'un domini lingüístic, però també de la comprensió d'un àmbit de la realitat. Per això l'afer lingüístic s'ofereix aquí de manera no independent dels afers tal i com se li lliuren. I les discussions filosòfiques són fonamentalment lingüístiques⁶.

⁶ Més precisions sobre el llenguatge a *Filosofia del llenguatge* QF56.

II

EXPRESSAR-SE

AMB AFIRMACIONS O NEGACIONS.

ALLÒ VERTADER O FALS

Ara estudiarem uns usos característics de la llengua, i portarem a col·lació la veritat i la falsedat del que s'hi expressa, cosa que permetrà de considerar una mica el principi de no contradicció. Repassem una mica l'abast de què pot gaudir tot això.

1. Les afirmacions i les negacions.

1. Es parla i hi ha un poder fixar-se que s'usa o no formes afirmatives o negatives.

L'esment d'una afirmació o d'una negació es fa perquè de fet hi ha hagut expressió, i s'hi accentua precisament l'ús de la llengua⁷. El que s'expressa no és certament el que es fa notar a propòsit de l'afirmació. Ha d'haver-hi en tot això una certa connivència.

Per tant el bon ús d'una forma afirmativa o negativa és una funció de les activitats que animen el parlant o l'escriptor. La paret és blanca: s'ha après a dominar l'ús de la llengua i hi ha hagut l'oportunitat de fer-ho. En l'ús de formes negatives ocorre tres quarts del mateix.

El llenguatge expressant els afers, i amb una significació que abraça quelcom ocupat i situat, a compleix el seu paper. En especial els assumptes no són ni afirmatius ni negatius, sinó que s'expressa amb formes positives i negatives. Hi ha ús de llengua en una activitat, hi ha afirmacions i negacions que es viuen en l'expressió.

La ciència i la filosofia, l'art i la religió, la política i el joc, i tothom, usen llengua com a acompanyant de la seva activitat, però

⁷ Tanmateix «l'afirmació que això és així» i «la negació que això no és així» no esmentarien tant que hi hagués una forma afirmativa o negativa com serien expressions que valdrien com «això és així» i «això no és així», amb els matisos corresponents (d'èmfasi, per exemple).

aquesta subsumeix el fet que hi hagi formes positives i negatives en el fet expressiu.

2. Cal diferenciar el que s'expressa amb una afirmació o negació i el fet d'atendre una forma afirmativa o negativa.

El seu ús no és gratuït, no es tracta d'una oferta aleatòria de llengua. En efecte, perquè s'hi troba un afer rellevant en allò expressat, s'usa uns recursos particularitzadors (les formes afirmatives i les negatives). Fet i fet l'un aspecte i l'altre van plegats.

Ara volem resseguir l'ús de formes afirmatives i negatives en alguns terrenys bàsics o fonamentals; car convé d'introduir-nos a la veritat i a la falsedat.

Per això resta encara el següent: què s'expressa perquè hi hagi afirmacions i negacions.

2. Allò expressat amb una afirmació.

1. «Aquesta paret és blanca», «la lluna té fases», «cinc per cinc fa vint-i-cinc».

Agafem l'expressió «la paret és blanca» quan tinc davant la paret blanca.

Com es comprèn que es testimonii que la paret es blanca davant la paret blanca? L'afer es fa més fàcil d'abastar amb una expressió falsa perquè llavors hi ha un contrast en el que s'expressa i percep. Tanmateix s'hi palesa també, en el cas de la paret blanca, que cal que es conjecturi alguna mena d'unificació entre la paret percebuda, en silenci, i el fet que expressi que la paret es blanca. Certament no hi ha una explicitació simultàniament d'un afer percebut en silenci i l'expressió que la paret és blanca, i això vol dir que cadascuna (la paret percebuda i l'expressió) manté alhora la seva explicitació i la implícitació de l'altra, mentre s'hi ha de trobar alguns tipus d'unificació. ¿Hi ha alguna manera d'entomar quelcom implícitament i d'integrar-ho en allò que s'explicita? Sí, certament, això és el que fa la raó, i allò percebut fa una raó amb l'expressat, amb el ben entès que el percebut no es troba fora de la situació que s'expressa, i també manté un lliurament autònom quan ho fa en silenci.

L'expressió que la paret és blanca integra la paret percebuda, hi ha un fet de raó⁸.

I en la mesura que hi hauria una difuminació de la diferència entre la paret percebuda i l'expressió que la paret és blanca, en el percebut expressat, pel fet que no n'hi ha solució de continuïtat, en aquest mesura l'expressió que la paret és blanca esdevé un recordatori que no hi deu haver res en el pensament que no provingui del representatiu; la trobada del que ha estat pensament amb el seu origen deu dissoldre diferències.

2. En efecte el pensament es manté discriminat quan la seva activitat es fa al marge del que hi ha efectivament present i cal avaluar-lo com a quelcom derivat d'aquí.

Tenint davant la paret blanca es pot dir que la percebo sempre que s'hi copsi que s'hi palesa allò real, que és entès, que hi sóc amb tot allò que em pot arribar a caracteritzar, i que és precisament perquè es vol portar a col·lació coses no presents que ens ajudem amb el pensament, sense que de vegades no se sàpiga on acaba la percepció i on comença el pensament, el darrer essent una deixa del primer.

L'acord aquí entre la paret blanca i «la paret és blanca» fa una raó que explícita i implícita, és un procés del real pel fet que aquest es diu percebut per la multiplicat i, més enllà d'això, hi ha el fet que hi sóc i m'expresso.

Es tracta de quelcom característic que palesa que l'ésser-hi no es desplega sols preceptivament, sinó també que és capaç de fer-hi present expressions adients, de manera que s'hi és així, amb el ben entès que aqueta raó n'és la resultant reeixida.

L'expressió «la paret és blanca» fa un tot real, suposa cridat a propòsit del percebut sense solució de continuïtat, de manera que hi hauria un afer compacte.

Per tant hi ha raó entre el que era una paret blanca en silenci i l'expressió «la paret és blanca». Certament allò de més que l'expressió aporta en aquest ser-hi és ònticament de grau baix en el conjunt present.

⁸ Per a la raó com a integració, cf. *Introducció a la filosofia* QF50.

Al costat d'això la unificació conjecturada, i que s'hi inclou, sols hi és per a nosaltres en el fet de ser-hi.

3. «La paret és blanca», dit davant la paret blanca, és una expressió fenomènica, i així es pot comprendre en l'accepció que la mateixa expressió és manifestació, fenomen, i en l'accepció que allò que expressa ho és també. Des d'aquest segon punt de mira es pot parlar així mateix d'expressió del fenomènic, o d'un enunciat o proposició del fenomènic.

No es fa a propòsit que és una paret, sense més, o que caldria pintar-la de verd, l'extensió que té, etc. Hi ha una atenció específica de manera que s'és ocupat precisament en el que s'expressa del fenomènic.

L'activitat deu suggerir que en algun aspecte s'ofereix com una resultant, pel fet que no es pot suposar que l'atenció a la paret blanca sigui un fet el contingut del qual sigui de dalt a baix nou. Així mateix seleccionaria i afavoriria, aspectes que portarien en moltes ocasions a ser explicats per dependències corporals de diferents tipus, algunes de les quals palesarien més aviat que s'és portat.

Tanmateix ens enganyaríem si volguéssim discriminar l'expressat respecte de la resta del fenomènic: car l'ocupació es fa en el fenomènic i des del fenomènic, de manera que allò que s'expressa no és al marge seu, sinó una manera de lliurar-se al costat de les altres, per exemple, de l'observació silenciosa, de la contemplació d'un paisatge, de l'estona badant, etc., sense que contingui molts més privilegis enllà que és el que es vol accentuar per a un mateix o per als altres.

L'expressió del fenomènic accentua quelcom del real: no se'l pot fer independent quan treballa així – però quan no hi treballa, no és una expressió del fenomènic.

Es dóna la circumstància que la nostra activitat permet una pluralitat de maneres de trobar-nos en l'ésser i també d'expressar-lo, i en qualsevol cas el real no és rellevant perquè l'expressem sinó perquè hi som.

Tot això duria més aviat a resoldre la conjectura d'una unificació entre el fenomen callat i expressat pel fet de tractar-se de maneres d'ocupar-se de l'èsser-hi.

4. Quan es rumia que la paret és blanca en un altre lloc (es passeja pel carrer, s'està assegut a la platja) no hi ha la paret blanca percebuda: llavors o simplement ho rumia, o s'imagina també la paret, on caldria repetir el que s'ha suggerit dalt.

És clar que jo puc saber que la paret és blanca perquè no en tinc cap dubte (l'he vista diàriament), i en aquet cas el fet que la paret és blanca respondria senzillament a la circumstància d'haver percebut diàriament que la paret és blanca.

Tot allò que s'ha après d'una determinada manera es manté tal qual. Per exemple, «cinc per cinc fa vint-i-cinc»: s'ha après així, és correcte d'expressar-ho. D'aquí que hi aparegui la qüestió què ho justifica, és a dir, a quines experiències originàries remet. Perquè nosaltres sabem prou de molts afers sense que no sempre puguem donar-ne raó.

Certament es podria defensar que hi ha una concordança o una correspondència entre l'afet percebut en silenci i l'expressió (entre la paret blanca i «la paret és blanca» o «la paret no és verda») quan s'explicita l'un darrera l'altra el joc racional. Es tractaria sens dubte d'una manera d'apropar-s'hi, però amb això es perdria l'oportunitat de comprendre millor aquests fenòmens bàsics de la raó.

3. Allò expressat amb una negació.

1. Davant la paret blanca expresso «la paret no és verda».

No costa de conjecturar-hi primerament la conveniència d'algun punt de contacte, altrament la paret percebuda i l'expressió «la paret no és verda» s'estranyarien; hi hauria així mateix la circumstància d'implicitació-explicitació; per tant d'una integració pròpia de la raó.

Ocorre que es pressuposaria un desacord en allò que s'hi expressa, un rebuig a dir que la paret és verda, quan la percebo blanca.

Precisament la circumstància de l'ús d'una negació expressa aquesta disconformitat, la desavinença. Hi ha aquesta manifestació de

la raó que palesa, amb l'ús de la negació, una tal desavinença entre ser blanc i ser verd.

El desacord aquí entre la paret blanca i «la paret és verda», i la raó bàsica entre la paret blanca i «la paret no és verda», és un procés del real pel fet que aquest es diu percebut per la multiplicat i, més enllà d'això, hi ha el fet que hi sóc i m'expresso. I no s'hi esdevé res que no sigui un afer del mateix expressar que la paret no és verda. L'expressió del desacord faria conjecturar, dèiem, que hi ha alguna unificació en la situació expressiva.

Però és aquesta raó que persegueix l'ocupació: quan s'usa la negació s'expressa el desacord, que això és una raó bàsica; hi ha aquí una integració elemental: aquella que no sols palesa una compatibilitat conjunta entre la paret blanca i el rebuig de ser verda, sinó que se la defensa com un fet bàsic de raó.

La raó entre el fet d'expressar que no és verda i el fet de percebre blanca la paret, mentre hi ha un procés implícit-explicit.

Noti's que l'expressat amb aquesta negació («la paret no és verda») correspon a una ocupació racional, és a dir, palesa una integració bàsica al costat de la integració bàsica de l'expressat amb l'afirmació («la paret és blanca»).

És important de remarcar que haver-hi una raó bàsica no es deu al fet que hi hagi la forma negativa, sinó al fet que hi ha un desacord i que l'expressió amb l'ús de la negació expressa precisament un tal desacord: es tracta de quelcom racional i alhora una raó assumida.

2. En «la paret no és verda», quan tinc davant la paret blanca, s'hi expressa el fenomènic, és a dir, s'hi confirma a la seva manera la rellevància de la paret blanca que miro, i que l'aportació de ser verda palesa el caràcter sobrevingut que hi ha en l'expressió. La importància de ser la paret blanca, és a dir, de ser com és, i alhora on hi sóc, contracta amb el fet de ser verd, quelcom fet aparèixer en el fenomènic i que no pot competir-hi mentre hi ha una única realitat conjunta, un sol fenomen, que s'expressa amb una negació precisament perquè, en la desproporció que s'hi troba, hi ha el desacord.

Es tracta d'una única realitat desproporcionada i alhora desacordada. Hi sóc, en «la paret no és verda», palesant que l'aportació al real no sempre a compleix l'expectativa d'un harmònic acordar-se.

3. Quan penso «la paret no és verda», trobant-me en algun altre lloc, o ho penso així, o ho imagino, i llavors hauríem de repetir el que hem anat comentant.

I tot allò que hem après ho mantenim vàlid tal qual o hem de cercar-ne alguna garantia.

4. La veritat que s'expressa amb una afirmació o amb una negació.

1. La veritat que la paret és blanca, quan la percebo així, es lliura a propòsit de les circumstàncies per les quals és blanca, és a dir, del fet de manifestar-se una raó bàsica elemental.

Llavors la veritat sols explicita això a tall d'una modalitat del conscient; la veritat no és aquí autosuficient, sinó que depèn de la raó: *la veritat s'adona de la raó.*

¿Ha d'estranyar que en aquest context de la veritat la raó s'esdevingui a tall d'un tal adonament?

La veritat a propòsit d'una qualsevol altra expressió («la lluna té fases», «cinc per cinc fa vint-i-cinc», i d'altres) pot suposar, sí, que se l'assumeix tal qual: si més no ens n'adonariem. Tanmateix també deu restar desclosa l'oportunitat de trobar quelcom que ho expliqui, o de cercar-ho.

Aquí ens bastarà l'esment a partir de les raons elementals, i de la consideració del conscient. Sens dubte s'hi trobaria variants en els diferents àmbits d'estudi.

2. La veritat que la paret no és verda, quan la percebo blanca, es basa en la raó manifestada. Precisament per l'adonament d'haver-se expressat així racionalment emergeix la veritat que la paret no és verda, com una modalitat del conscient a propòsit d'una tal raó.

També s'oferia aquí tota una colla d'expressions vàries amb negacions, que es mantindrien tal qual, o que convidarien a cercar, si fos el cas, quelcom que lliurés alguna explicació per a expressar-ho així.

5. La racionalitat en una expressió esbojarrada.

1. La paret és blanca i ara expresso que és negra. ¿Hi ha alguna diferència amb l'expressió que la paret no és verda?

Un camí versemblant fa així: la integritat d'una raó bàsica fa expressar que la paret que percebo és blanca i també que la paret percebuda permet que m'expressi amb els termes següents: «la paret no és verda». És a dir: en trobar-me davant d'una paret blanca hi ha expressions d'una raó integradora bàsica amb afirmacions i amb negacions.

Ocorre que no hi ha més fets racionals bàsics. Quan expresso que la paret és negra davant d'una paret blanca em comporto com un ximple. Com és possible? Doncs versemblantment perquè sé què és una paret blanca a partir de percebre parets blanques, i llavors expresso que la paret és blanca o que la paret no és d'un qualsevol altre color. No hi ha cap altra sortida.

Tanmateix l'expressió que la paret és negra palesa el que manifestaven les altres: hi ha una integració de la paret percebuda en l'expressió, també una col·lisió. ¿Es tracta doncs d'un afer racional? Depèn com es compregui això: no és a la meua mà que la paret blanca sigui negra, sinó sols que expressi que la paret és negra.

Ara, allò a considerar no rau aquí en l'expressió de la dissociació entre la paret percebuda i «la paret és negra», sinó en el fet de mantenir-la.

Què li ocorre doncs a l'expressió «la paret és negra» defensada d'una paret blanca?

D'una banda és una expressió racional: hi ha una integració d'expressat i de percebut. Hi ha aquesta racionalitat.

D'una altra s'hi troba el pressupòsit que el pensament deriva en principi d'allò percebut: es pensa en parets blanques o negres perquè

se n'ha percebut, i se sap què cal pensar-hi. L'atribució de negror a un paret blanca és doncs un error.

Tot plegat implica que l'afirmació que «la paret és negra» d'una paret blanca és racional, no pot ser pas irracional: però és una ximpleria o si es vol, és propi d'una raó esbojarrada.

Ahora esdevé una prova que el pensament troba en la percepció la seva gènesi.

2. Paral·lelament es pot expressar «la paret no és blanca». Certament l'expressió amb formes negatives no expressa – agafant estrictament l'afer – la negació, sinó que expressa un desacord, el que palesaria davant d'una paret marró, i que es pot pensar al marge d'això.

Davant d'una paret blanca l'expressió «la paret no es blanca» no és doncs una bajanada pel fet que no hi hagi un contrast en el percebut i expressat (que hi és), ni que no hi hagi una integració (que també hi és), sinó perquè és una distorsió d'una raó bàsica («la paret és blanca»).

En efecte l'expressió o ho fa aquí d'acord amb una raó bàsica, o desvarieja. Com goso expressar que la paret blanca no és blanca? Pretenc llevar de la paret blanca l'expressió que li és pròpia: per això vaig al marge de la raó bàsica.

6. La falsedat que s'expressa amb un afirmació o amb una negació.

1. M'adono que és fals que la paret sigui negra. La falsedat és l'adonament d'una raó específica.

Car sols sé que és fals que la paret sigui negra perquè és blanca, o sols ho sé perquè no és negra, que són integracions elementals de la raó.

La falsedat d'allò expressat amb una afirmació s'adona de la raó que es proposa.

I la circumstància de pensar-ho lluny de la paret del cas duria a unes consideracions paral·leles a les de dalt.

Es podria així mateix tenir per falses expressions amb formes afirmatives a propòsit de quelcom que no s'ha après així, i llavors hi podria haver un convit a cercar-ne alguna garantia, o no.

2. La paret és blanca i ara expresso que no és blanca. És fals allò expressat amb una negació perquè m'adono de l'absència d'una raó bàsica.

Certament encara no es tracta del principi de no contradicció, sinó d'una expressió falsa, que conté les característiques d'una raó a tall d'una modalitat del conscient.

És fals que la paret no és blanca perquè és veritat que la paret és blanca.

Quan penso que la paret (que ara no tinc davant) no és blanca puc simplement mantenir-ho així (àdhuc tenir-ho per vertader), o en cas de dubte hauré d'esforçar-me a recordar-ho, d'acord amb les característiques que hem anat indicant.

També es pot estimar falses moltes manifestacions amb l'ús de negacions que no s'ha après així: llavors l'afer val tal qual o se cerca algun mitjà que confirmi o no en una tal falsedat. I certament hi ha moltes altres circumstàncies que no és ara el moment d'escatir-les.

7. El principi de no contradicció.

1. Si la paret és blanca, i ho dic, n'estic conforme. La pretensió que no ho sigui sembla un disbarat. Es tracta que la proposta que no sigui com és esdevé la d'un comportament equivocat. Si es diu que és blanca s'admet que cal un assentiment que és aquell lliurat pel fet que hi ha aquesta raó – altrament l'expressió que no sigui blanca lliura una integració desconcertant, una desraó bàsica de la raó.

Certament l'ús d'afirmacions i de negacions té a veure amb les intencions del parlant i amb la situació ocupacional: la circumstància de fer-ho en l'expressió de quelcom que és veritat, i en la de quelcom que és fals, és una resultat de tot això.

2. S'estaria temptat de defensar que l'ús d'una negació i el de la corresponent afirmació s'exclouen, i que el principi es basaria en aquest ús exclouent.

De bell nou miri's què es fa quan es nega: el fet d'expressar que això no és verd (és quelcom blanc) no es deu a la presència del 'no', sinó a la certesa del que es percep, i s'expressa. Sabem que cal també aquí una raó que integri el que es percep com a blanc i el que es copsa com a verd mentre s'exclou.

En conjunt es pot avaluar una expressió vertadera o falsa: vertadera quan expressa amb afirmacions allò que és (això és blanc) o amb negacions allò que no és (això no és verd), o falsa quan expressa amb afirmacions allò que no és (això és verd) o amb negacions allò que és (això no és blanc).

Arreu no és la mera forma que avala la veritat o la falsedat, sinó el llenguatge amb la seva raó.

3. A més a més l'ús de les formes negatives en expressions vertaderes es podria comparar amb l'ús de les afirmatives o amb l'ús d'altres negatives en les corresponents expressions.

Per exemple, hi ha l'eficàcia de la veritat d'«això no és blanc» al costat d'«això és verd», «això és groc», «això és vermell», etc. En aquest cas, al marge de «això és blanc», es deixaria indeterminat quina és l'expressió vertadera amb un ús afirmatiu, o negatiu.

Per un altre cantó l'ús afirmatiu en una expressió falsa (dic que és verd quan no ho és) deixa indeterminat, la contradictòria seria vertadera, quina és l'expressió vertadera amb un ús afirmatiu o negatiu.

També, és clar, l'ús de les formes afirmatives en expressions vertaderes es pot comparar amb d'altres usos: «això és verd» (és verd) al costat d'«això no és blanc», etc., on en conjunt fa falses les altres afirmatives i vertaderes les negatives (falsa la contradictòria).

Paral·lelament l'ús de formes negatives en expressions falses (dic que no és blanc quan és blanc) es pot comparar amb d'altres afirmatives i negatives, comparació que, salvada la contradictòria, fa falses les altres afirmatives, i vertaderes les negatives..

I ja sabem que es pot assumir l'expressió vertadera amb l'ús d'una forma negativa, que fa falsa la que usa una forma afirmativa; o una afirmació en una expressió vertadera que fa falsa la que usa la seva negació, i això es pot anar aplicant a molts altres casos.

4. La paret és blanca o la paret no és blanca està suposant que o és veritat que és blanca, i per tant és fals que no sigui blanca, o és fals que sigui blanca i per tant és veritat que no sigui blanca.

Precisament el principi de no contradicció estableix que no es pot defensar alhora, i donant-se totes les circumstàncies del cas, una expressió amb l'ús de formes afirmatives i la mateixa amb un ús de formes negatives (o fer-les, les dues, conjuntament vertaderes o falses).

El principi de no contradicció és del llenguatge.

5. De vegades es posen costat per costat el principi de no contradicció i el principi d'identitat sense més concreció del fet.

En efecte la identitat de la blancor de la paret la referma; la blancor de la paret es manté com allò mateix.

S'esdevé que, si la identitat es palesa com una modalitat del conscient, l'enunciat corresponent, «hi ha la identitat de la blancor de la paret», s'ofereix com un més al costat dels restants, pot ser vertader com l'esmentat, o fals com «la blancor de la paret no és manté com allò mateix», etc.

Es tracta que el principi d'identitat s'expressa, i és aquest expressar-se que depèn del principi de no contradicció (i de la veritat i la falsedat).

Això vol dir que la identitat es manté en silenci i també n'hi ha expressió; llavors aquí hi regeix el principi de no contradicció pel fet que l'enunciat és fals o vertaders; «hi ha la identitat de la blancor de la paret» és veritat, i «la blancor de la paret no és manté com allò mateix» és fals.

Certament tant la identitat com la veritat i la falsedat són afers de l'apuntament del conscient, però resolen qüestions diverses.

Quan es nega que quelcom sigui idèntic s'atempta contra el principi d'identitat perquè és vàlid arreu, i contra el principi de no contradicció perquè és veritat que quelcom ho és.

I des del punt de vista del principi de no contradicció el principi d'identitat permet sempre enunciats vertaders.

8. Les connectives del construccionisme.

1. Hi ha formes afirmatives en expressions que poden ser vertaderes o falses, i fàcilment es comprèn el joc expressiu amb l'ús d'altres formes negatives, i com cal mantenir tot plegat.

En efecte una raó bàsica (la paret és blanca, la paret no és verda) exclou que s'hi trobi absent (la paret no és blanca, la paret és verda) – i a l'inrevés: l'absència de raó bàsica d'aquestes darreres fa present les primeres.

En els casos més quotidians (tinc davant la paret blanca) no cal explicitar la seva veritat o falsedat: n'hi ha prou amb la corresponent raó bàsica. Fet i fet aquelles palesen sols un adonar-se.

Sigui com sigui convé d'atendre el fet de trobar-hi raó bàsica o quelcom que l'exclou.

Certament se sap reiterar les formes negatives o afirmatives en expressions, i estudiar les relacions de veritat i de falsedat de les expressions corresponents. Això engendra un domini de les relacions de veritat i falsedat mentre ens expressem amb afirmacions i negacions, fins que tot plegat vagi a parar a un domini de relacions entre veritats i falsedats respecte d'afirmacions i de negacions, al marge i tot d'un qualsevol cas particular.

L'aritmètica, per exemple, fa alguna cosa que s'hi assembla. Quelcom que originàriament tenia un nivell passa a gaudir d'un sentit que es descabdella bàsicament d'una manera autònoma. No hi ha doncs cap problema a l'hora d'assumir aquesta resultant apresada de formes afirmatives i negatives associades als valors de veritat, amb el ben entès que, en el fons, s'està reiterant que sols hi ha raons bàsiques davant les que no les segueixen.

2. Les conjuncions copulatives gaudeixen d'un paper en l'expressió, i són d'allò més oportú en el seu desplegament.

Però les atribucions de veritat de la conjunció només quan són veritat els dos enunciats que uneix és arbitrària. Sols pot ser falsa la conjunció de dues expressions quan és falsa la primera i és falsa la segona; si una de les dues és veritat sols serà falsa l'altra, i serà fals que sigui falsa la conjunció dels dos, a no ser que s'hagi decidit així, perquè sempre es podrà dir que no tot és fals. Com a mínim accepti's que la ciència mai no s'expressa amb aquell ús de la conjunció (ni el llenguatge quotidià).

En efecte, de què serveix que s'admeti que és fals que en Pere tingui setze anys i en Joan en tingui vint pel fet que sigui fals que en Joan en tingui vint? Només és fals això i res més. Qui renunciarà a una colla d'admissions, a totes, pel fet que s'hagi admès un fet fals? Que calgui admetre que la conjunció de totes és falsa es deu sols a una decisió, al fet d'abraçar unes regles que no són les de la ciència i les de les expressions quotidianes.

Es pot certament establir el joc que es vulgui amb les estipulacions que es cregui convenient, sabent que tot això no tindrà massa a veure amb el llenguatge i amb el fet que la raó esdevé un afer extraordinari.

3. Els usos dels condicionals tenen una múltiple implicació on cal tenir present objectius, ardits del parlant, motius, circumstàncies, dubtes, etc.

¿Hi ha alguna racionalitat (integració) entre antecedent i conseqüent? Versemblantment no hi ha en molts casos cap afer que forci a haver-hi una expressió de forma condicional: entre surt el Sol i canta el gall no sembla trobar-s'hi res que meni a l'expressió de forma condicional; tampoc entre que tu vinguis i anar al cinema, i d'altres. Sens dubte hi ha algun tipus d'integració, però aquesta sembla suggerir-la les pròpies presumpcions o els projectes d'un mateix. És a dir, la racionalitat sembla aquí que deriva d'una manera de veure els afers, per tant quelcom que es deu més al que s'hi compromet que a l'observació dels esdeveniments naturals.

No es tracta que hi hagi aquí un lligam subjectiu entre enunciats de la classe que sigui: els pensament amb el seus llenguatges estableixen una raó, prou simple, si es vol, que no cal comparar amb d'altres, perquè cada manera de lliurar raó val per si mateixa. Que el Sol surti perquè el gall canti no estableix una raó de causa i d'efecte natural tal i com avui estimem això, que suposa comprovacions de diferents tipus, sinó una raó causal degut a certa experiència i reiteració, i llavors s'estableix aquesta relació d'enunciats en el condicional.

«Si véns anirem al cinema»: la proposta depèn del que faci l'altre i per això s'expressa així, hi ha una causalitat simple en l'accepció que l'anada al cinema depèn del que faci el company. Per tant la raó, l'establiria el parlant, no perquè hi hagi quelcom arbitrari, sinó perquè es constitueix a través de l'exercici del llenguatge condicional.

El tipus de causalitat que es palesa en el condicional, que en general deu ser d'una mena simple deguda als mateixos processos amb què es pensa i es parla, deu fer que es renunciï a tenir l'expressió de forma condicional com una raó bàsica, i de fet no es pregunta per la validesa d'aquella expressió de forma condicional en conjunt, més enllà de la circumstància de no ser el moment de plantejar-la o del fet, per exemple, que no tingui sentit de preguntar-s'ho.

D'aquí que la defensa d'una veritat per a l'expressió de forma condicional sembla, quan no hi ha obcecació, un fet estrany. Aquella expressió no és ni vertadera ni falsa, perquè més aviat incardina una estratègia que en principi no cerca una confirmació o desconfirmació del que s'hi expressa, és a dir, no hi ha l'expectativa que el que s'expressa amb una forma condicional sigui vertader o fals, no és el lloc per a ser vertader o fals, sinó que més aviat duu (deixant-ho) a confirmacions i a desconfirmacions (per exemple, ha sortit el Sol, l'amic ja ve, etc.).

En d'altres paraules: la definició de l'expressió de forma condicional, a partir dels valors de veritat de l'antecedent i del conseqüent, l'estableix com un joc autònom sense punts de contacte amb les expressions respectives de la ciència i de l'àmbit quotidià.

Noti's que el condicional del construccionisme dissol l'eficàcia dels usos del condicional fora del seu àmbit. Car l'avantatge de

l'expressió de forma condicional rau a oferir-se en la de pensaments ponderatius de moltes menes i de permetre moltes maneres d'entrar en comunicació amb tota classe de propòsits. La riquesa expressiva (i comunicativa) resta esvaïda per aquella convenció en la qual es troba dificultats a reconèixer l'ús condicional.

4. L'ús de la disjunció és més deutor dels propòsits del parlant en una circumstància social, o del seu estat de pensament, que no pas de cap problema sobre la veritat o la falsedat de tota l'expressió. Es pot parlar d'això o d'allò, i malgrat que no es faci això ni allò, o no s'esdevingui això ni allò, etc., no es deixa d'admetre la utilitat, o l'oportunitat, o la conveniència, d'oferir-ne la disjunció; és a dir: d'expressar-se amb el seu ús, perquè s'hi tracta de quelcom que implica com abordar un assumpte, quina disposició hi ha, els dubtes que es manifesta, les indecisions entre afers.

Tampoc aquí no hi ha un problema de subjectivitat: la proposta implica l'objectivitat pròpia d'una raó a través del llenguatge, raó que no cal que gaudeixi de la consistència d'una descripció d'afers naturals, però que basta en un context de relació i de lligam entre llenguatges pels quals s'hi troba el fet de ser-hi.

De bell nou es palesa aquí una expressió d'una manera de tractar els temes, per tant d'una activitat que tal qual no sap res de veritats ni falsedats perquè no hi tenen res a fer.

Llavors més aviat la disjunció dels construccionisme s'allunya de tot això i esdevé difícil de capir-hi l'ús de la disjunció.

Les disjuncions no deuen pas res a un qualsevol requisit de veritat o de falsedat. Les definicions de les disjuncions pels valors de veritat passen a ser sens dubte la de jocs autònoms independents dels usos dels llenguatges de la ciència i dels altres llenguatges.

III

EL LLENGUATGE GENÈRIC. UNA APROXIMACIÓ

Molts temes es troben associats sobretot al fet genèric entès com allò que no necessàriament pertany a un únic individu natural, o que pot fonamentar-se en molts.

1. Des de l'expressió particular a la del pensament.

1. La mirada m'involucra en les coses mateixes. L'elefantet d'ivori que tinc davant em té capficat de manera que no penso en això o en allò malgrat que no puc renunciar definitivament a admetre-hi entesa. Sigui com sigui, el capteniment que m'aboca a les coses naturals no és sols l'absorció en quelcom extern, sinó que alhora gaudeix de tots els trets que el fan una realitat. Cal no encetar la reflexió des de la relació entre dèbit i el conscient: la percepció de l'elefantet permet un discurs, respecte del dèbit de l'elefantet, i respecte del fet que sols es dona en les condicions d'un conscient. En efecte l'experiència de l'elefantet està del tot bastida, i mai no n'hi ha construcció genuïna: un dèbit que fa que no sigui sols quelcom conscient – però apareix només amb el requisit d'aquest factor.

L'escissió en l'experiència de l'elefantet d'ivori d'algun element en la direcció del dèbit i en la del conscient lliura com a resultants afers quimèrics, com sigui que no n'hi ha cap que no sigui capaç de remetre alhora a l'altra direcció. La indestriabilitat essencial en el coneixement particular no compromet, és clar, l'objectivitat. Aquesta dedicació és la manera de conèixer els afers particulars naturals, i tot el que se'n sap, d'aquests, s'experimenta a aquest nivell.

2. Quan expresso «l'oca de casa és bonica» me la puc imaginar, però no cal sempre, i llavors hi ha un pensament expressat. En aquests casos no hi ha no-res, sinó quelcom concret, que es domina i que

acompleix les funcions per a un mateix i per als altres, si fos necessari, de fer-se càrrec del que es tracta.

La circumstància de l'eficàcia de «l'oca de casa és bonica» remet a la formació del pensament, a l'experiència natural i corporal, a d'altres aprenentatges, i a l'habilitat: és un enunciat, el contingut singular troba un motiu en el fet de gaudir a casa d'una tal oca.

S'assumiria que és quelcom concret: com a pensament gaudiria de la seva concreció, la certesa de la qual remetria a la corresponent experiència natural o de l'expressió del fenomènic.

Si es parla d'una oca, i no de moltes, es deu a la mateixa informació que conté «l'oca de casa és bonica». Se sap perquè s'hi expressa de tal manera que només pot copsar-se així; s'ha hagut d'aprendre l'ús de la llengua, de manera que hi ha una significació segura.

3. L'enunciat «l'oca de casa és bonica» s'avé amb el coneixement natural que se n'ha tingut.

Per això sovint no se'n desprèn del tot, de la representació, i que no sigui estrany que s'hi trobi lligat d'alguna manera.

Quan s'observa un cos natural el que es fa és entendre què hi ha i ocupar-se'n. I que hi hagi una percepció, una percepció que suggereix un pensament, o aquest al marge de qualsevol representació, es deu a l'exercici de ser-hi. I així com el pensament es pot ajudar amb esbossos i contorns representatius, així la percepció natural pot anar deixant-se compartir amb quelcom pensat, de manera que arreu s'acompleix que no cal separar dràsticament coneixement immediat i pensament. El primer inclou en qualsevol cas el fet d'entendre'l, i el contingut d'un pensament es manté tal qual un concret que no competeix amb el saber immediat (que de fet s'entén), i es troba als diferents nivells del saber des de l'immediat.

Sembla rellevant d'observar doncs que no es remet mai a una qualsevol experiència sensorial (= de sensacions), i que s'entén les coses que s'inspecciona. Ni cal afirmar que es manlleua del coneixement perceptiu de quelcom un pensament que li és estrany. L'experiència d'afers naturals no es deu al meu esforç (hi ha un dèbit), i alhora no n'hi

ha que no tingui les condicions d'una realitat⁹. El coneixement perceptiu ja conté els trets per ser admirat per aquell que el considera, el pensament s'ofereix com un àmbit privilegiat del conjunt d'afers.

Se sap perfectament què es tracta, amb representació o sense, i no cal que hi hagi un pur pensament o una pura representació: allò perceptiu és entès, convida al pensament sense solució de continuïtat, i es pot pensar al marge del que s'hi troba present perceptivament. Enmig de tot això no hi ha programes apriorístics.

2. La concreció determinativa del pensament genèric.

1. El coneixement natural es limita a atendre els objectes i els esdeveniments, i hi ha, quan no s'està absorbt en això o allò, pensament. La circumstància d'admetre un saber a partir de particulars s'avé amb la circumstància que no s'hi troba singular que no es procuri entendre, i que de fet se l'anomena pel nom genèric: en la percepció d'un individu, s'hi expressa que és un home i, en conjunt, es disposa d'una expressió per a tots els particulars (una oca, una caixa, una pomera) que segueix l'expressió corresponent genèrica (l'oca, la caixa, la pomera).

Hi ha doncs aquesta oca i l'oca: d'una banda és l'expressió de l'oca present en carn i ossos (o d'una oca imaginada), o d'un pensament d'aquesta oca – d'una altra l'expressió d'un pensament de l'oca.

En efecte, i respecte del pensament, s'ha de decidir què es pensa i no sembla desencertat d'afegir que es pensa quelcom concret, al marge ara de fer-ho sense una representació esbossada o amb aquesta.

El pensament genèric no pot suposar en cap cas que es pugui sobrepassar una concreció determinada, per més vaga i imprecisa que sigui la seva descripció. No es tracta que el contingut d'aquest pensament sigui buit, sinó que es pensa quelcom específic, justament el que es pensa quan es pensa en l'oca.

⁹ Cf. *Sobre la meditació fenomenològica fonamental de Husserl i La subjectivitat, el cogito i allò real* QF12 i 8.

El pensament particular de «l'oca de casa és bonica» tampoc no sobrepassa la seva concreció, i suggereix una continuïtat entre l'enunciat del fenomènic, aquell mateix com a particular, i el genèric («l'oca és una au»), de manera que no seria descabdellat de concloure que el genèric és un terme d'arribada, susceptible de més generalitzacions, aconseguit després d'un recorregut d'aprenentatges.

Ocorre que el pensament de l'oca no suposa necessàriament cap representació i se sap ben bé què es pensa. En el cas de voler-ne un reforç es pot imaginar o àdhuc observar les oques; en tot això hi ha una integració, de manera que el pensament de l'oca permet una explicació a través de cadascun dels particulars representats; o si es vol així: els particulars representats avalen el pensament de l'oca.

Certament no hi afegiria molt l'esment d'una associació: car l'associació sembla un exercici racional, d'una raó que suposa la coexistència externa de termes associats i, en aquesta accepció, un terme de l'associació integra l'altre.

Per tant el pensament genèric s'ocupa de quelcom concret i se l'explica a través de la consideració d'un qualsevol particular natural o imaginat. La raó del pensament genèric es trobaria aquí en els individus percebuts.

2. La circumstància que el pensament genèric, i àdhuc un qualsevol pensament, s'ocupi de quelcom concret amb prou irresolubilitat no iguala un qualsevol pensament amb un altre. L'enunciat «les oques són blanques» es diferencia del de «els homes son bípedes»; les oques no es confonen amb els homes. Els pensaments dels enunciats deuen contenir la seva específica concreció, se sap el que es fa quan es diu quelcom, i tot plegat remetria a l'experiència passada, als aprenentatges corresponents, en especial de l'ús de la llengua, de la disposició d'unes capacitats.

Verssemblantment no hi hauria res en el pensament que no tingués un origen en el coneixement natural, i també deu ser encertat d'afegir que els pensaments poden recrear-se de moltes maneres.

Pensar doncs en l'oca s'ofereix com una activitat que eixampla el tarannà dels continguts i els diversifica. El fet de ser tal qual no representats no implica que no siguin resultants derivades, i que així hi

hagi una deixa, al costat del fet que en molts de casos el pensament s'acompanya d'esbossos i de contorns, quan no se centra en quelcom natural o imaginat.

Hi ha una orientació amb els pensaments, encarnats amb representació quan calgui, i se'ls discrimina pel que són.

3. Tot això és així en el cas d'expressions unitàries i d'afers comunicats.

«Els homes són mortals», se sap; ocorre que hi ha aquí un contingut unitari, quelcom que es lliura, que no té cap composició autèntica des de les parts formades pels homes i pels mortals. No és possible de bastir el pensament expressat sense connivència (les parts no farien una unitat si aquesta no s'hi lliurés).

«Els canaris mengen escaiola». L'experiència del tracte amb canaris, el fet que m'ho han dit, van permetent la certesa d'allò que mengen i els convé, hi ha un pòsit experiencial i comunicatiu capaç d'expressar-se, etc.

3. L'universal

¿Cal assumir que el coneixement és finit, circumscrit, limitat?

Sí, qualsevol altra resposta sembla insensata. Termes com 'universal', 'general', 'tots', etc., no pretenen que el seu ús superi la contenció del que s'hi pot pensar.

Certament «tots els homes» són tots sense excepció. Però l'eficàcia d'un pensament del tipus «tots els homes somriuen» es fa patent quan s'ha comprovat que no «tots els cignes són blancs».

En expressar «tots els cignes», o «tots», s'és capaç de pensar precisament tots, i que el contingut de tots no és el d'alguns¹⁰.

¹⁰ Com direm més avall l'enunciat «tots els cignes són blancs» es basava en el coneixement d'alguns cignes, i per tant era aquest coneixement el que el garantia. La circumstància del descobriment de cignes negres a Austràlia palesava la insuficiència d'aquella mostra i saber, i per tant que no es podria usar 'tots', sinó 'alguns', ús l'abast del qual equivaldria mes o menys a admetre un saber, que s'expressa en genèric, sense problemes, i un altre de previngut.

Pel cap baix sembla millor d'admetre tal qual l'abast cognoscitiu d'un «tots», mentre es tindria present que els usos d'aquests mots remetent sempre a una concreció irresoluble específica per a cada cas, que és precisament el que es pensa quan se'ls usa.

IV EL LLENGUATGE GENÈRIC. LA INDUCCIÓ.

1. El pensament genèric és de quelcom concret. En principi una expressió del tipus «els homes són mortals» hauria d'avaluar-se com l'expressió «la paret és blanca» quan no s'hi és davant.

S'ha anat suggerint que no hi ha solució de continuïtat radical entre el particular percebut i el pensat. Alhora hi ha el percebut particular, el corresponent enunciat fenomènic («en Joan és mortal»), i també l'expressat («en Joan és mortal») al marge del percebut, al costat de l'enunciat genèric («els homes són mortals»). Que puguem fer aquests últims es deu deure més a uns mitjans que es troben enllà del fenomènic, perquè ens permeten pensar així sense més dificultats.

En un tal context s'accentua la deducció quan es parteix més aviat del genèric i es corre el camí del genèric al particular, i la inducció quan més aviat es traspasa del particular al genèric. Tanmateix la deducció i la inducció poden esdevenir de vegades tractaments que compliquen innecessàriament la consideració.

En qualsevol cas un genèric és un pensament concret irresoluble i l'avalua el particular.

2. «Els cignes són blancs»: s'hi expressa quelcom concret totalment eficaç, i de fet és corroborat pels cignes que es contemplen i els corresponents enunciats. A Austràlia es van trobar cignes negres, i llavors no es podia afirmar sense equivocar-se que els cignes són blancs. Ara són blancs o negres.

«El Sol d'estiu causa cremades a la pell». A banda de la relació de causa i d'efecte, es vol pensar quelcom avalat per cadascuna de les vegades que s'ha vist cremar-se algú (o un mateix), a més que es pot saber simplement per transmissió. Aquella expressió vol que els fets el confirmin.

Arreu se cerca allò que es pot defensar, no perquè es pugui pensar quelcom més enllà del que es pot, sinó perquè s'ajusti al que

ocorre en l'experiència natural i, és clar, es rebla des de cada cas particular.

La inducció passa dels particulars al genèric en l'accepció que passa d'aquests particulars a una expressió genèrica, que cospa quelcom concret. No s'hi val a insistir en la virtut d'aquest últim, quan més aviat l'afer rau en la descripció que s'ha fet d'una experiència particular natural, i cada nou particular no persegueix validar quelcom que es troba més enllà del concret genèric, sinó recercar si de fet la caracterització que es fa d'una experiència natural és la correcta. Una qualsevol regla de la inducció cerca precisament la circumscripció encertada de quelcom quan no es coneix ben bé, per exemple, quina pot ser la causa.

No sembla estrany que en molts de casos no se sobrepassi la hipòtesi o la conjectura, o que s'admeti provisionalment un origen, afers tots que no tenen sols a veure amb la inducció tal qual, sinó més aviat amb les dificultats de seguir una procés natural.

D'altra banda la doble circumstància següent: la presumpció que el demà serà com l'avui no prové de res més que de l'encert en la descripció encertada dels fenòmens naturals. «Avui ha sortit el Sol com cada dia»: la confiança en l'expressió no prové del fet que, des d'un particular (i un cada dia), es passi a quelcom més enllà del concret, sinó del fet de trobar-se constatant aquest fenomen natural, que es palesa així, i qualsevol previsió manifesta precisament això.

¿És impossible que el Sol demà no surti més? Tot depèn, és clar. Nosaltres no tenim motius per a no assumir que l'observació diària no enforteixi les nostres expressions genèriques, per tant hi ha la convicció que el Sol continuarà sortint. Ara bé: la realitat natural pot trobar-se amenaçada per afers desconeguts, i allò que és segur rau que el que s'esdevindrà encara no hi és, i els nostres sabers són dels afers presents i dels que heretem del passat.

3. Es tracta de capgirar les presumpcions: la realitat natural és allí lliurada amb conscient i dèbit. El problema no rau a entomar com conec, sinó a obrir els ulls i el pensament per a perseguir no com conec, sinó què ocorre o com d'encertat és això. Trobar-se abocat als afers reals, i no assumir-los com cal, no fa poder-se'n deslliurar:

provoca més aviat que un mateix s'encaborii en afers imaginaris o en pensaments desencaminadors, que al cap i a la fi són assumptes reals, que fan ser-hi, però que duen a una quotidianitat entretinguda.

L'afar de la inducció es resol doncs en el del coneixement (què conec davant d'un com conec): el genèric deixa de tenir importància per a centrar-nos en la descripció del saber natural, en una aproximació quantitativa quan sigui el cas, en l'observació i l'experimentació. El millor coneixement és aquí el més encertat, el que sembla ajustat. Els esdeveniments naturals són allí per a ser seguits. El repte es troba a fer-ne ciència, a tenir en compte les seqüències dels fenòmens naturals o les característiques dels seus objectes. Si no hi hagués processos repetitius, cicles, causes i efectes, el descobriment de nous fenòmens sempre en unes circumstàncies paral·leles, constància en les respostes de tot tipus, perseverança en la resultant dels xocs entre cossos, i uns llargs etcèteres, fóra impossible de dir-ne res de profit. Es vol conèixer i, precisament perquè algú s'hi posa, és capaç d'expressar regularitat, constància, repetició, àdhuc quantificar resultats, i deixant ara una qualsevol reflexió adequada a propòsit de la ciència. En d'altres paraules: el coneixement natural és una resultant.

Sigui com sigui les consideracions a l'entorn de la inducció són les del pensament genèric a tenir en compte des dels particulars. I la certesa del coneixement prové dels afers a estudiar, tal i com és possible dur-ho a terme.

4. Quan repasso les oques que tinc, i penso que les oques són blanques, aquí hi ha un raonament, inductiu perquè arribo a la resultant genèrica. Hi ha raó perquè integro el que observava en el que penso, i hi ha raó així mateix des de cada oca quan l'atenc, després recaic en el genèric, etc. Hi deu haver inferència quan es passa del particular al genèric (inductiva) o del genèric al particular (deductiva), sense que s'hi comprometi res més. N'hi hauria doncs quan fos els cas, altrament sols es pensaria en genèric.

Per tant hi ha raonament inductiu en haver-hi l'eventualitat, i precisament perquè es vol conèixer quelcom natural. De fet en prou ocasions l'estudi d'un sols exemplar basta per a pensar-ho en genèric

(un segon cas ho confirmaria), i no es tracta de forçar què passarà demà, sinó de saber què hi ha avui¹¹.

¹¹ La inducció matemàtica imita la inducció natural. Aquella palesa i exemplaritza el domini numèric en els seus diferents nivells, plasma el que s'aprèn vàlid per als nombres, i ho fa valer en allò que se sol considerar una demostració, que al cap i a la fi no fa res més que lliurar una expressió nova adient al que ja se sap. Cal doncs la connivència del qui ja té per la mà la pràctica d'una activitat feta amb cura i com cal, amb lletres o amb nombres del tipus que sigui, i que desplega el seu saber al llarg d'una seqüència numèrica i també seguint ordres demostratius. En la inducció matemàtica es demostra allò que ja s'ha après, tanmateix es fa a un altre nivell, per això hi ha quelcom nou, no perquè es conegui més sinó perquè es formula segons un altre horitzó.

V

EL LENGUATGE GENÈRIC. LA DEDUCCIÓ.

Les inferències són de moltes menes: algunes són deductives en l'accepció que hi ha alguna premissa genèrica que permet el pas cap a d'altres expressions genèriques o particulars. Convé de repassar una mica alguns exemples.

1. De bell nou entre el genèric i el particular.

1. Hi ha una explicació de «els homes són mortals» en la circumstància que en Josep ha mort, l'Enric ha mort, i així successivament.

Tanmateix cal tenir present que «els homes són mortals» (o «l'home és mortal») no contempla res que no sigui concret i depèn del coneixement natural per la remissió que permet. Dalt s'ha parlat de la inducció: es vol saber com es comporta un cos natural, i s'observa, si convé, uns quants casos. No hi ha aquí una qüestió d'abast, en l'accepció de si serà vàlid per a encara un altre cos o no. Es pretén escorcollar la captinença d'un cos natural, i d'un altre, per a constatar què ocorre. Certament això no suposa cap necessitat per al que s'esdevindrà, sinó la confiança que la natura no canviarà els seus processos, i les lleis que segueixen, d'avui per demà.

¿Morirà doncs algú que està viu? Si res no canvia, sí. No pas perquè s'hi infereixi quelcom des del genèric pel fet que sigui genèric, sinó que s'infereix, si es vol, pel fet que és un coneixement natural¹².

O dit així: la circumstància que des de «els homes són mortals» es passi a «en Roger (que és viu) és mortal» no és una qüestió de l'abast del genèric (que al cap i a la fi és un concret), sinó la conveniència de trobar-se d'acord amb un coneixement natural.

¹² S'entoma el genèric com a genèric per una modalitat del pensament. Com a coneixement natural quan es coneix que els homes són mortals.

2. Per tant no hi ha aquí més afer que el que resulta d'un coneixement natural. No es tracta d'inferir que en Roger és mortal des de nocions genèriques: no es dedueix així, sinó que se sap perquè es coneix el corresponent procés natural.

¿Hi ha o no hi ha una raó? Sí, quan les expressions genèriques palesen que contenen pensaments concrets avalats per l'observació natural, o quan se'ls manté en uns termes paral·lels («si els homes són mortals»).

Admetent que la mort d'en Josep ha avalat «l'home és mortal», la raó també duu de «l'home és mortal» a «en Josep ho ha estat»: hi hauria també així una deducció o inferència. No perquè «en Josep és mort» s'hi trobi inclòs tal qual, en «l'home és mortal», sinó pel fet que es manté que «l'home és mortal» per a allò particular («en Josep és mort») – la raó és integració.

Passem ara a «en Roger (que és viu) és mortal»: és mortal perquè «l'home és mortal», hi ha un saber del que ocorre en la natura, i és l'únic saber de què es disposa. Certament s'hi troba també una inferència o deducció en l'accepció que es passa de «l'home és mortal» a «en Roger (que és viu) és mortal», i que la raó pugui anar indiferentment de l'un saber a l'altre – la raó és integració.

L'única inferència que hi ha és doncs la que considera allò que es coneix, i hi ha raó en la inferència, i també des del particular al genèric.

El pensament genèric sempre és concret i, quan cal avalar-lo, es fa.

Hi ha una doble direcció que és el que permet de mantenir una raó: l'expressió genèrica s'assumeix a partir de l'expressió menys genèrica o particular; i aquella expressió genèrica mena a aquesta altra.

Però nosaltres no inferim perquè sigui quelcom genèric, sinó perquè hi ha coneixement, i això és vàlid tant en la direcció inductiva com en la deductiva.

3. La inferència deductiva i la inferència inductiva farien el mateix recorregut seguint camins inversos, i la deductiva podria

recaure en casos nous. Les condicions que s'hi afegís remetrien més aviat a convencions que a l'estudi de les raons considerades.

D'altra banda l'anotació formal no fa més que servir a l'expressió, i sols s'assumeix pel guany dels casos, altrament fóra impossible de seguir-la (no tindria sentit que «A fos B»). Tanmateix això vol dir que una expressió del tipus «A és B» és vàlida com a llenguatge, però se l'explica perquè hi ha expressions del tipus «els eivissencs són homes».

2. El sil·logisme.

Els modes vàlids de sil·logisme s'haurien d'interpretar a partir del coneixement, ja sigui que es tracti de premisses amb proposicions afirmatives o negatives; si les dues premisses són afirmatives es tracta d'una raó entre enunciats, i quan una d'aquestes és negativa cal pensar a més a més en l'abast de la negació.

1. «Els eivissencs són mortals perquè els homes són mortals, i els eivissencs són homes»: hi ha el coneixement natural que els homes són mortals, i els eivissencs són uns homes, aquells que viuen a Eivissa. Es tracta que, conegut un saber, hi ha *una raó* d'enunciats.

L'afer es fa patent: els homes són mortals; d'acord amb el meu coneixement geogràfic, sé que els homes habitants d'Eivissa són els eivissencs; i d'aquí que siguin mortals.

Si hi ha el coneixement que l'home és mortal, es pot deduir que, segons aquest coneixement, qualsevol home és moridor.

«Els eivissencs són mortals», i això es dedueix de «l'home és mortal». No tinc motius per a estimar que els fenòmens naturals seran diferents, malgrat que, ja ho hem dit, no es domina el que s'esdevindrà. L'únic que es fa és una previsió: aquesta possibilitat és una deducció en l'accepció de dur un genèric a un altre genèric d'un nivell inferior.

Es tracta d'una raó deductiva i d'una raó d'enunciats: allò que ha servit per al coneixement genèric val, en una direcció oposada, per al genèric més circumscrit.

Aquest sil·logisme és un exercici racional pel fet que ordena un pensament que sols pot establir-se com a racional per la deducció que suposa des del genèric al genèric més circumscrit.

2. La raó és integració, i per tant manté, sense confondre-ho, el que integra. Així i tot les dues premisses repeteixen la noció d'«home», de fet la segona, «els eivissencs són homes», lliura sols un nom propi per als homes, i ens adonem que la conclusió repeteix la primera premissa: és una tal perspectiva racional que permet assumir el caràcter necessari del conjunt del sil·logisme, no perquè hi hagi confusió d'enunciats, sinó perquè hi ha repetició en les premisses, i la conclusió repeteix el que diu la premissa principal, que és el que fa parlar de la deducció des del genèric a un genèric més circumscrit.

Aquesta necessitat és un regal de les disposicions que es duen a terme en enunciar, afers que remetent a un cos no fenomènic.

2. «Cap sicilià no és de les Pitiüses, tots els eivissencs són de les Pitiüses, per tant cap eivissenc no és sicilià».

L'enunciat negatiu és un genèric, mer pensament.

Podem remetre'l a un particular («en Pietro, el sicilià, no és de les Pitiüses»), i palesar-hi el desacord: hi ha el suficient coneixement geogràfic per a no confondre Sicília i les Pitiüses, i es coneix que Eivissa en forma part, d'aquestes darreres.

Es tracta d'una raó deductiva, que es pot avaluar des dels particulars a partir d'una de bàsica negativa, i que arriba, si es vol, a una altra de bàsica negativa.

Deixant els casos individuals, quan se la considera bé, es palesa com el pas del que duu d'un nivell genèric a un d'inferior.

Un enunciat que remet a una exclusió, i una admissió genèrica, que duen a la conclusió, que al cap i a la fi s'infereix de la primera premissa.

La necessitat vindria una vegada més a partir de les repeticions i gràcies a quelcom que remet a un cos no donat.

En conjunt és fàcil anar resseguint per als diferents modes a través de les proposicions afirmatives i negatives que es tracta de coneixement i d'una circumscripció seva.

3. El sil·logisme palesaria el domini racional quan es descabdellés fent ús de les llengües naturals: que resolgués que els eivissencs són mortals a partir del fet que ho són els homes, palesaria que sé de què parlo. Des d'aquest punt de vista el sil·logisme és abans de tot un desplegament expressiu d'acord amb unes passes que es fixen en el genèric, i que manifesten el nostre coneixement.

I la conversió d'expressions genèriques cap a les expressions amb un ús formal (tot M és P, tot S és M, llavors tot S és P) esdevé una resultant, que és acceptada perquè s'ha après, àdhuc perquè no ha estat sempre així, o hi pot no estar. Fet i fet les expressions sense ús formal en poden donar suport.

És important d'assenyalar que la correcció del sil·logisme no depèn de la seva forma i mode, sinó del que s'hi expressa genèricament i particularment: és una raó deductiva pels enunciats que desplega, i per res més. Enunciats que després permeten el seu estudi, i classificació en formes i modes.

4. Llavors la necessitat de la conclusió dependria de les premisses – l'esquema sil·logístic sols gaudiria d'aquesta necessitat quan la conclusió és mantingués dins dels límits del que es pensa amb la premissa major i la menor; és a dir, dins dels límits del que s'assumeix en les premisses.

Si més no els diagrames de Venn tradueixen, en quelcom extensiu, la deducció des de genèrics del sil·logisme; reinterpreten aquests genèrics en quelcom extensiu, seguint algunes convencions, de manera que s'aconsegueix a través de la percepció dels dibuixos el seguiment racional. Certament traeixen el sil·logisme tradicional en la mesura que substitueixen les proposicions per classes. D'altra banda suposen conclusions que són parts perfectes de les premisses.

3. Coneixement natural i inferència.

Quan es manté genèrics provisionalment com a vertaders, llavors els exemples individuals¹³ confirmen els supòsits. Fet i fet no hi ha segurament cap expressió genèrica que surti incòmode davant la possibilitat d'alguna altra que la comprometi, i si mes no aquelles més fermes no ho serien pas per algun principi extraordinari, sinó per la certesa que semblen difícils de no admetre en els afers singulars, és a dir, per privilegis de la mateixa informació que lliuren.

En aquest sentit val la pena de recordar, per exemple, la posició de John Stuart Mill sobre les inferències.

Sobre això Mill diu¹⁴: l'assertió que en Roger és mortal es deriva aquí del fet que he vist morir en Pere o en Pau, o que m'ho han dit. La força de la inferència, fa l'autor, sempre és de particular a particular, i no pot estimar-se que prové d'una assertió del tipus «tots els homes són mortals» més que en l'accepció que en fa un resum còmode, dels casos particulars, que és una inferència de casos individuals.

¹³ Un cas individual és entès o copsat. I això sembla vàlid independentment que se'n gaudeixi ara davant, que se l'imagini o se'l pensi. Fet i fet arreu és possible d'expressar-se: hi sigui davant l'objecte, se l'imagini o merament se'l pensi. Per tant se l'observi, se l'imagini o se'l pensi, arreu és individu i se l'entén o se'l copsa. D'aquí que no calgui una distinció detallada dels casos.

En efecte sembla haver-hi una continuïtat entre l'atenció a un conegut present o imaginat, i el fet de merament pensar-hi: ni la primera s'estranya del que entén ni, al segon, se li fa estranya la representació.

Per això quan algú expressa un cas individual tant es pot ocupar d'un coneixement immediat com d'un pensament: i de fet potser suposa, quan no es tracta d'un mer pensament, un cert retraïment de l'ocupació en detriment de l'observació.

Els casos individuals poden adjectivar-se també de particulars, amb el ben entès que de vegades alguns particulars no són casos individuals («alguns homes»).

¹⁴ Cf. *A system of logic ratiocinative and inductive*, Collected works of John Stuart Mill (vol.VII i VIII), University of Toronto Press, 1973-1974, pàgs.186-192.

Perquè, continua, la generalització no és sols donar nom, sinó també un procés d'inferència des dels casos individuals; en cloure-la fem valer la veritat d'aquells casos per a d'altres de similars, passats, present i futurs. La inferència s'ha acabat quan diem que tots els homes són mortals.

És important de remarcar que, per a Mill, la veritat que conté qualsevol resultat general no pot superar la dels individus que l'han permès: per això cal no insistir que la inferència que en Roger és mortal s'hagi de derivar de la generalització, i no dels individus que en garanteixen la veritat.

Creu que no s'ha de dir que inferim el cas singular de la fórmula general, perquè aquesta deriva dels casos dels individus particulars, s'infereix d'aquests, i no direm que la força per la qual s'afirma que en Roger és mortal s'infereixi del que és la resultant d'una inferència de particulars. «L'error és de referir-se algú a les seves notes escrites com a origen del seu coneixement». Els apunts – els generals – serveixen per a resoldre una qüestió específica, però no per a resoldre com es coneix això.

La posició de Mill seria més aviat que nosaltres aprenem dels casos, i que n'inferim, per exemple, que en Roger és mortal. Quelcom assimilable al fet d'haver adquirit alguna habilitat pràctica sense ser capaços de generalitzar la manera de fer-ho.

Normalment raonem de particular a particular sense passar per una generalització, i a més a més la vida és plena d'aprenentatges d'activitats, de coses a evitar, d'ordres a donar, etc., que mai no han hagut de menester d'altres sabers generals, o d'altres instruccions teòriques. Mill creu que les demostracions matemàtiques confirmem que sols es raona des dels particulars.

D'altres precisions de l'autor fan així: la conclusió d'un sil·logisme no és una inferència feta *des de* la fórmula d'una generalització, sinó *d'acord amb* aquesta fórmula¹⁵: la proposició «tots els homes són mortals» ens diu que l'atribut connotat pel terme «home» té la marca de la mortalitat. Però que en Roger és mortal no s'infereix del memoràndum¹⁶.

El procés inductiu va des d'uns quants casos a l'expressió general. Una segona part l'aplica, aquesta expressió general, al cas desconegut: és el procés d'interpretació, que es resol sil·logísticament. El que hi ha entre l'ús de la fórmula general i el fet que en Roger és mortal és doncs un procés d'hermenèutica (d'interpretació), i no d'inferència. I les regles d'aquesta interpretació són les regles dels sil·logisme¹⁷.

¹⁵ Cf. ídem, pàg.193

¹⁶ Cf. ídem, pàgs.194-195.

¹⁷ Cf. ídem, pàg. 195.

Llavors cada cas ha de ser veritat, si es pot mantenir el raonament¹⁸. Tota investigació (tot raonar), i el pensament de cada dia, mantenen aquestes dues parts: la de la inducció, i la de l'aplicació a casos nous.

Mill admet que l'ús de fórmules generals no són necessàries per a les inferències, però són molt útils i convenients per a progressar en l'ordre del nostre coneixement¹⁹.

Fins i tot prenent la perspectiva de Mill caldria abandonar algun escrúpol seu: per exemple, tant es podria dir que l'afirmació que en Roger és mortal s'infereix de la mort d'en Joan, d'en Tomàs, etc., com que s'infereix del fet que tots els homes són mortals, quan la força de veritat d'això darrer s'infereix de la mort d'en Joan, d'en Pere, etc.

Permeti's ara uns breus comentaris als punts d'aquest àgil autor: primerament que Mill defensà que una expressió amb un ús de termes generals resta avalada pels casos sabuts,

Alhora hauria tingut prou present el que nosaltres podem esmentar com a inferència deductiva (el pas del genèric als casos), mentre tindria al cap els problemes de la inferència inductiva, amb la qüestió de poder aplicar quelcom après a un nou cas.

La qüestió a resoldre era la inferència des d'uns quants a un de nou (quan de fet més aviat se sap per coneixement natural que l'home és mortal).

L'un afer (l'inductiu) i l'altre (el coneixement natural) són dos aspectes del mateix fenomen. Tanmateix és inductiu perquè es parteix de casos individuals, i hi ha coneixement per allò que s'hi copsa. S'ha induït que «l'home és mortal» i així mateix «l'home és mortal» és coneixement.

En efecte l'estudi natural permet expressar, a partir dels casos individuals que es coneix, que «l'home és mortal»: això crea una inferència per a en Roger de morir el dia de demà i d'avaluar-lo com a possibilitat; si es vol així: la força prové del coneixement, i del procés inductiu en el sentit que té com a resultant el fet de conèixer.

¹⁸ Cf. ídem, pàgs.197-198.

¹⁹ Cf. ídem, pàgs.196-199.

VI L'ABAST DE LA PREDICACIÓ

Dalt s'afirmava que la composició d'un enunciat des de les seves parts duu a expressar que s'ignora com això ha estat possible. Ara ho perllonguem mostrant que la predicació gaudeix d'un tarannà que no és ben bé el de l'enunciat.

1. Anàlisi sintàctica i llenguatge.

1. Sens dubte es pot usar lletres per a expressar quelcom, i explicar-ho a través d'altres expressions genèriques en llenguatge natural, i àdhuc a través de particulars. $\varphi(x)$ pot rebre una explicació per mitjà d'expressions del tipus «ésser home» o «els homes»; semblantment $\varphi(a)$ la podria rebre per mitjà d'expressions com «en Lluís és un home», «en Carles és un home», etc.

En conseqüència l'estudi de $\varphi(x)$ hauria de ser, per exemple, del tall de l'estudi d'«ésser home»; i el de $\varphi(a)$ del tall de l'estudi de l'expressió en el corresponent llenguatge: per exemple, «en Pere és un home».

Certament «ésser home» [$\varphi(x)$], pot pensar-se a partir d'exemples del tipus «en Pere és un home» [$\varphi(a)$]. Tanmateix un mateix no pretén elucidar-se com és possible que confeccioni una expressió unitària, perquè no es troba a la seva mà de fer-ho²⁰: en aquesta direcció $\varphi(x)$ treballaria ben bé com una expressió genèrica («ésser home», etc.); en el cas dels particulars $\varphi(a)$ treballaria com una qualsevol altra expressió particular («en Pere és un home»).

2. El problema brolla quan s'entrecreu els dos fets, i s'estima que $\varphi(a)$ es pot compondre a partir de $\varphi(x)$ com una expressió particular. I

²⁰ Dalt diguérem que una expressió permetia, sí, expressar quelcom més simple emparentat amb el que s'hi expressava; però que això no equival a cap composició.

llavors fàcilment s'extreu que es trobaran sota el concepte [$\varphi(x)$] tots aquests individus que ho són [$\varphi(a)$, etc.].

Ocorre que no hi pot haver, parlant pròpiament, una predicació [$\varphi(x)$] del que és un individu: $\varphi(a)$ és quelcom que no es pot comprendre de cap manera.

Perquè una cosa és $\varphi(a)$ o «en Pere és un home», i una altra és «ésser home» [$\varphi(x)$]: els primers són particulars, i el segon un genèric, que no pot comprendre l'enunciat particular.

Com ho podria fer? ¿Que no es veu que hi ha una petició de principi? Com és possible que algú arribi a pensar que ell és capaç d'unificar un(s) individu(s) i un genèric?

A «en Pere és un home» s'hi troba quelcom unificat de cap a cap i que no té massa a fer com a element d'una composició de res.

Tot plegat implicaria una proposta d'una predicació que no s'esdevindria a cap altre nivell que el sintàctic, molt vàlid quan es fa estudis gramaticals, que no tenen necessitat d'atendre d'altres consideracions que els són alienes. La proposta tal qual desconeixeria les circumstàncies genuïnes de l'expressió, i es fonamentaria en una confusió entre les expressions i els afers sintàctics.

La utilitat doncs de l'ús de ' $\varphi(x)$ ' i de ' $\varphi(a)$ ' sembla la d'establir unes expressions més, al costat de totes les altres.

2. L'exemple de Frege.

No es pot intercanviar una expressió i la seva anàlisi sintàctica quan es treballa en la nostra disciplina.

O si es vol: l'estudi de la gramàtica no serveix massa per a cap finalitat heurística de la nostra disciplina. Malgrat això, sembla que una certa lògica, que arrenca sobretot de Frege, i que també es troba alguna vegada en la filosofia analítica, s'ha pensat que no era ben bé així.

L'obra de Frege seria si més no un convidat a treballar des de funcions, conceptes, etc., que es contraposen als arguments, als objectes que cauen sota els conceptes, etc. És obvi que aquest gran autor no es proposava de cap manera de reduir-se a una anàlisi gramatical, i rebutjava del tot d'assumir que la seva lògica tingué en

compte sols signes, formes, quan bàsicament atenia la significació i el sentit de les expressions.

Prenguem un conegut text de la *Begriffsschrift*: «*Pensem en la circumstància d'expressar en el nostre llenguatge formal que l'hidrogen és més lleuger que el diòxid de carboni: llavors podem col·locar el signe per a l'oxigen o el signe per al nitrogen en el lloc del signe per a l'hidrogen. Amb això es modifica el sentit de tal manera que "l'oxigen" o "el nitrogen" entren en la referència en la qual estava abans "l'hidrogen". Mentre que hom pensa mutable una expressió tal i com ho hem fet, aquesta mateixa es divideix en un component que roman, que representa la totalitat de referències, i en el signe que es pensa reemplaçable per un altre signe i que significa l'objecte que es troba en aquelles referències. Anomeno funció el primer component, el seu argument el segon... Quan en una expressió, el contingut de la qual no cal que sigui judicable, un signe simple o complex ocorre en un o més llocs, i el pensem reemplaçable en tots o en alguns d'aquests llocs per una altra cosa, però arreu per una mateixa cosa, llavors anomenem funció la part de l'expressió que es mostra aquí immutable, el seu argument la reemplaçable»²¹.*

O aquest altre text: «*Hom anomena x l'argument de la funció i reconeix en*

»2 . 1 + 1«

»2 . 4 + 4«

»2 . 5 + 5«

la mateixa funció, sols que amb arguments diferents, o sigui 1, 4 i 5. Cal adonar-se doncs que l'essència pròpia de la funció rau en allò que és comú d'aquelles expressions; és a dir, per tant, en allò que en

²¹*Begriffsschrift* §9; cf. també *Funktion und Begriff, a Funktion, Begriff, Bedeutung. Fünf logische Studien*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1962 (6^a 1986^a), pàgs.18-21. Remetem en general a aquest treball per a tot l'apartat de la funció. A les *Grundgesetze der Arithmetik* (I,§§1-6), com en l'article esmentat, parteix de la funció matemàtica per a arribar a la conclusió que l'ús del mot 'funció' en matemàtiques és sols un ús restringit: la seva pròpia concepció en faria un ús més originari .

»2 . x + x«

es troba fora de la «x», i que nosaltres podríem escriure de la següent manera

»2 . () + ()«.

És important d'assenyalar que l'argument no pertany a la funció, sinó que conjuntament amb la funció constitueix un tot complet; perquè la funció per si sola s'anomena incompleta, que té necessitat de completesa, o insatisfeta»²², i fa observar que fàcil és veure en la forma de l'expressió l'essència de la funció.

Sembla obvi doncs que Frege, que creu que la funció lògica té alguna mena de prioritat respecte de la funció matemàtica, està constantment discutint parts invariables i parts variables (funcions, arguments, conceptes, objectes, valors, etc.), amb l'afegit que el seu ideari estrebava també a lliurar-hi una escriptura lògica.

Fàcilment s'és arrossegat a obviar la circumstància que la funció matemàtica és una resultant, i que l'expressió amb un ús dels llenguatges naturals no pot intercanviar-se sense més amb estudis sintàctics. Basti ara aquesta nota.

3. La classe i la intensió.

Frege, després els *Principia Mathematica*, i moltes d'altres, diferencien entre la classe (l'extensió, el decurs de valor, etc.), i la funció (la intensió, el concepte, etc.), i admeteren, sobretot el primer, que és la funció que determina la classe,

Hi ha prou matisos en l'obra dels uns i dels altres quan circumscriuen aquestes nocions bàsiques. Parteixen de la diferenciació entre els individus que tenen una característica, i aquesta característica que es predica a un individu (que seria l'aspecte intensiu, conceptual, etc.).

²²*Funktion und Begriff*, pàgs.21-22.

Certament hi ha una diferència. Es pressuposa tant que s'és capaç de circumscriure un conjunt, un agregat, una classe, etc., com el fet que s'expressa quelcom pensat²³.

1. Perquè ben bé és així: per a establir la classe dels jugadors d'un equip he de poder reconèixer-los un a un com a jugadors de l'equip, i també podria parlar d'un genèric «jugador de l'equip».

Però no sembla que es pugui afegir que el genèric determini la classe sense interpretar «jugador de l'equip» com a integrant d'«en Pere és un jugador de l'equip», i això sols pot comprendre's pel fet que s'està estimant que *es predica quelcom d'un individu*; és a dir, perquè s'està considerant una sintaxi.

S'expressa, sí, genèrics: «jugador de l'equip», «gallina de l'eixida», etc., àdhuc «home», «home morè» i d'altres. Cadascun d'aquests genèrics conté una concreció determinativa.

Tanmateix «en Pere és jugador de l'equip», i d'altres, faria aflorar quelcom que és propi d'en Pere. Circumscriuria aquest individu com algú que pertany a l'equip.

Sabem que «en Pere» i «jugador de l'equip» no poden intercanviar-se sense més amb «en Pere és jugador de l'equip», sinó que més aviat hi ha el fet d'entomar «jugador de l'equip» des dels particulars («en Pere és jugador de l'equip», «en Carles és jugador de l'equip», etc, ho expressi així o no). O si és vol: el genèric «jugador de l'equip» és un final, com ho és, un final (en una altra accepció) «en Pere és un jugador de l'equip».

Allò que sembla que no es fa és circumscriure un individu, o uns quants, sense incloure ja què els caracteritza: hi ha jugadors de l'equip, gallines, roses, etc., però no hi ha individus circumscrits sense caracterització.

²³ Malgrat no diferenciar-los sembla rellevant el que Peano, en parlar del símbol «Cls, que significa classe», afegeix: «[el símbol] té el valor del mot “ὄρος” d'Aristòtil, “terminus” dels escolàstics; i correspon també a “idea general”, “nom comú”,... del llenguatge ordinari, i a les expressions “conjunt, Menge”, dels matemàtics», *Formules de logique mathématique* (1900) a *Opere scelte* vol.II, pàgs.313.

I els genèrics del tipus «jugador de l'equip» es pensen pel seu cantó.

L'afer es podria considerar fàcilment així: tants drets tindria «en Pere és un jugador de l'equip» com el genèric «jugador de l'equip», i cap dels dos gaudiria d'una preferència.

2. Hi ha genèrics que no són de classe («jugador de l'equip») i hi ha genèrics de classe («els dotze jugadors de l'equip»).

Però cal no confondre'ls: la classe pressuposa una específica raonabilitat, aquella per la qual es pot resseguir individu rere individu, encara que no ho faci de fet. Aquest és un jugador de l'equip, aquell altre és un jugador de l'equip, i així anar fent. La classe pressuposa aquesta específica raonabilitat.

El genèric que no és de classe no ho suposa: «jugador de l'equip» no inclou que se n'hagi anat disposant.

Es pot parlar, sí, d'un aspecte intensiu en aquest darrer cas, i d'un extensiu en el cas de la classe, amb el ben entès que de fet tots són l'expressió de pensaments, però que la classe pressuposa un recorregut.

3. ¿No hi ha una classe que té un conjunt donat de membres, mentre que s'hi troba sempre moltes característiques diferents per les quals pot definir-se una classe donada (la classe dels homes a contraposar a la seva definició com a «bípedes sense plomes», com a «animals racionals», etc.)? Pel capbaix no se circumscriuria els individus d'una classe sense que no gaudissin d'alguna caracterització; la classe dels homes els *defineix* homes, talment com ho fa bípedes sense plomes o animals racionals. *No hi hauria cap classe a banda d'una caracterització d'uns individus.*

Els individus que són homes, bípedes sense plomes, animals racionals, etc., serien en principi els mateixos. No perquè hi hagi una classe a banda de com se la circumscriu, sinó perquè hi ha les condicions perquè s'assumeixi que els individus que són homes, bípedes sense plomes i els animals racionals de cas, etc., serien els

mateixos a través d'allò que explica les expressions genèriques corresponents²⁴.

4. El reconeixement de l'individu amb alguna característica («en Pere és un jugador de l'equip») permet que hi hagi una passa des del genèric («jugadors de l'equip») a l'individu corresponent (és a dir: des d'un genèric a un particular sense que hi hagi cap composició). De fet aquest jugador de l'equip dóna suport al genèric «jugador de l'equip», i després hi ha la corresponents raó des de «jugador de l'equip».

Ocorre que una classe i diferents classes faciliten una munió d'afers racionals, precisament perquè donen peu a consideracions de pertinença a una pluralitat.

5. Hi ha una colla de genèrics i moltes classes d'individus caracteritzats; cada individu d'aquest grup pot donar suport al genèric, sense pressuposar com és («bípedes sense plomes», «jugadors de l'equip», etc.). Al cap i a la fi un qualsevol genèric no se l'estima únicament per ser-ho, sinó també pel fet que hi ha particulars amb una caracterització.

4. La lògica de classes.

Una classe és un conjunt d'individus amb alguna característica.

Es vol recollir els individus, i sembla que aquests puguin aplegar-se per una consideració corresponent a cadascun, quan és possible, o a través d'un qualsevol altre mitjà escaient; per exemple, gràcies a un genèric de classe, si és el cas, amb una tria individual anterior o posterior.

Certament s'entoma individus amb alguna propietat: no es persegueix «jugador de l'equip», sinó «els jugadors de l'equip».

No sembla que hagi d'estranyar que sigui fàcil d'abraçar totes les lleis bàsiques de la lògica de classes, on s'hi palesa principis propis d'afers extensius, i d'acord amb el principi d'identitat i el de no

²⁴ És a dir, hi ha una raó bàsica en els enunciats, que deixa servir el percebut implícit o explícit suficientment singularitzat per a admetre el manteniment dels individus.

contradicció, aplicats als individus i a les classes, i als jocs racionals que permeten.

Després hi ha una activitat apresada i que es va complicant. El llarg recorregut de què és capaç palesa un dels trets rellevants del càlcul. I un domini que permet parlar de formalització.

Una lògica formal que podria avalar les passes per allò que les explica.

Delimitant el que es va dir a *Lògica, llenguatge i matemàtica*, la crítica al constructivisme en les connectives i a una possible predicació, entesa com l'extralimitació de l'anàlisi sintàctica, deixa tal qual la necessitat avantatjosa del formalisme en les lògiques simbòliques de classes i de relacions.

VII LA RAÓ

La racionalitat fa referència a la circumstància que s'explica i es comprèn perquè s'integra²⁵. I això deu estar emparentat amb el que des d'antic s'ha tingut com a λόγος i *ratio*.

El raonament, com a procés del llenguatge, es trobaria en un anar descabdellant una activitat després d'un ja fet que poc o molt integra: el repàs a una qualsevol part seva el va sedimentant; per això hi hauria raó, i raonament a tall d'un desplegar-se un llenguatge clarificador de la raó²⁶.

Hem anat resseguint algunes integracions bàsiques que permeten que hi hagi raons elementals: ho hem vist en el cas de «la paret és blanca», quan ho és, o de «la paret no és verda», quan és blanca.

També hi ha una raó entre el genèric i el particular, que ho avala.

Després hem admès una raó inductiva quan es repassa els casos particulars i el genèric induït.

I s'ha fet esment de la raó deductiva.

Sens dubte podem allargar els exemples de raons a moltes d'altres afers: sobretot, per exemple, les plurals integracions que s'hi troba entre els tots i les parts.

Ara bé: el suggeriment que una explicació avaladora vagi a parar als afers bàsics particulars deu ser encertat sempre que es tingué en compte que hi hauria sabers prou segurs per a no remetre-hi, o que sembla difícil de rebutjar que hi deu haver alguna raonabilitat que es duu a terme a nivell d'un llenguatge sols pensat; o àdhuc que no semblaria en principi que fos sempre possible de garantir quelcom pel particular. En d'altres paraules: la comanda que són els particular els

²⁵ Cf. *Introducció a la filosofia* QF50.

²⁶ La major part de les vegades la raó que es va descabdellant en el raonament, a través del llenguatge, deu ser aquella màximament simple que hi ha entre pensaments, malgrat que no cal descartar que hi hagi alguna intervenció de quelcom representat.

que reblen quelcom no hauria de comportar que es rebutgés la raonabilitat que és possible quan és el cas.

En conjunt comprenem això o allò quan hi ha la suficient explicació feta per tal d'admetre-ho. Una part important de comprensions es descabdellen en llenguatges sols pensats. Hi ha un raonament així. De vegades una raó no lliura tal qual allò particular que la reblaria. Tanmateix es treballa molt sovint d'aquesta manera: pensant, observant, experimentant, i esforçant-se per a relligar-ho tot com se sap i com es pot. I així mateix invertim les nostres raons en propòsits; també desitgem comprendre el que sentim, i d'altres circumstàncies paral·leles.

D'aquí que el camí de la comprensió s'ofereix amb més o menys complicacions, a més a més del fet que molts afers compresos s'obliden i que un mateix ha d'anar recomençant les consideracions.

En conjunt l'activitat de ser-hi seria la forja de tota coherència, el marc de la raó.